

Samet ARIKER¹

**ÇANAKKALE CEPHESİ ile İLGİLİ TÜRKÇE YAYINLANMIŞ
GÜNLÜK, HATIRAT ve MEKTUPLARIN BİBLİYOGRAFYASI**

Özet

Dünya Savaşları şüphesiz Yakınçağ'ın en önemli olaylarının başında gelmektedir. Çanakkale Cephesi ise I. Dünya Savaşı'nın seyrini belirleyen, savaşın uzamasını sağlayan bir cephe olarak Türk ve dünya tarihi açısından ayrı bir önem taşımaktadır. Üzerinden 100 yıl geçmiş olan bu büyük mücadeleyi ve kahraman ruhu anlamak, bu ruhun topluma yayılmasını sağlamak için mücadele etmek ise biz tarihçilerin yegâne vazifesidir. Bunu gerçekleştirmek içinse başvurmamız gereken temel yöntem "tarihsel empati" oluşturabilmektir. Halk arasında "o ruhu yaşamak" dediğimiz kavramın bilimsel adı diyebileceğimiz tarihsel empatiyi sağlamanın en önemli yolu ise tarih biliminde deney ve gözleme yer veremeyeceğimiz için, o dönemi yaşayan insanların duygularını okumak ve böylece o insanların yaşadıklarına kulak vermek olacaktır. İşte bu sebeptir ki, bu çalışmada, Çanakkale Cephesi ile ilgili "birincil kaynak" olarak sayabileceğimiz anı, hatırat, günlük, mektup gibi eserlerin bibliyografyalarına yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çanakkale Savaşları, Anı, Hatırat, Mektup, Günlük, Bibliyografya.

**BİBLİOGRAPIES of RECOLLECTIONS, MEMOIRS, DIARIES,
LETTERS ABOUT BATTLE of GALLİPOLİ WHICH PUBLISHED IN
TURKISH**

Abstract

Worlds War I is one of the most important cases in Modern History. However Battle of Gallipoli effected the course of World War I and extended its period. For this reason Battle of Gallipoli takes an important part for Turkey and The World history. Even if a hundred years has been pasted we have to understand well that glory victory and then we should effuse it to the society. And to act on the thought we need to make "Historical Empathy". Historical Empathy is a scientific term

¹ Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü, Tarih Eğitimi Bilim Dalı, sametariker@gmail.com

using instead of “living an ambience again”. There is no experiment and observation methods for historical researchs. Thats why witness of historical events are important for historians. İn this study we featured bibliographies of recollections, memoirs, diaries, letters as “primary sources” about Battle of Gallipoli .

Key Words: Battle of Gallipoli, Recollections, Memoirs, Diaries, Letters, Bibliography

GİRİŞ

Belirli bir konu üzerinde akademik araştırma yapabilmek için öncelikle o araştırma alanına ait kaynakları belirlemek gereklidir. Bu sebeptendir ki bibliyografya çalışmaları ayrı bir önem kazanmaktadır. Çanakkale Savaşları ile ilgili bibliyografya çalışmalarına baktığımız zaman ise sadece; 2000 yılında *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*’nin 25–26. sayısında Oğuz AYTEPE tarafından yayınlanmış olan “Çanakkale Savaşı Bibliyografyası” adlı bir makale ile, Atatürk Araştırma Merkezi (ATAM) tarafından 2010 yılında basılan AŞKIN KOYUNCU, ÖZKAN KESKİN ve CAHİDE SINMAZ SÖNMEZ’in hazırladıkları “Çanakkale Savaşları Bibliyografyası” isimli kitabın var olduğunu görmekteyiz.

Şüphesiz her bilim dalı gibi Tarih biliminde de yeni eserlerin üretilmesi ve bulanana yeni hatıratların yayınlanması sebebiyle güncel bir bibliyografya çalışması zorunlu hale gelmiştir. Ayrıca Çanakkale Savaşları’nın 100. yılı olması sebebiyle de bu bibliyografya çalışması, 100 yıl önce cephede bulunmuş insanların duygularını daha iyi anlamamızı sağlayacak olan hatırat, günlük, anı, mektup gibi eserlerle sınırlandırılmıştır.

Yöntem

Bu araştırmada tarama yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada yer verilen eserlerin Türkçe yayınlanmış olmasına özellikle dikkat edilmiştir. Yabancı dillerde yazılan eserlerin de Türkçe baskıları belirlenerek araştırmaya eklenmiştir. Verilerin elde edilmesinde internet taraması, konuyla ilgili daha önce çıkan benzer yayınların incelenmesi ve periyodik basılı yayın taraması gibi yöntemler kullanılmıştır. Özellikle Çanakkale Savaşları’nın 100. Yılı olması sebebiyle de oldukça kapsamlı ve hassas bir çalışma olmasına dikkat edilmiş olsa da gözden kaçan eserlerde olabilecektir.

Bulgular

Abdullah FEVZİ EFENDİ, *Bir Müderrisin Sürgün Yılları*, Yay. Haz. Ali Osman KOÇKUZU, İstanbul: İz Yayınları, 2010.

AGÂH BEY, “Çanakkale Cephesinden Yunus Nadi’ye Mektup”, *Çanakkale: Savaşınlar Anlatıyor*, (Ed. Ö. ANDAÇ UĞURLU), İstanbul: Örgün Yayınları, 2006. [Agâh Bey’in Tasvir-i Efkâr Gazetesi’nde yayınlanan mektubunun orijinalidir.].

AĞAKAY, Mehmet Ali, *Atatürk’ten 20 Anı*, Ankara: Türk Dil Kurumu, 1990.

AHMET RIZA BEY, *Ahmet Rıza Bey’in Anıları*, İstanbul: Arba Yayınları, 1988.

- Aker, Mehmet Şefik [Yarbay], ‘‘27. Alay Komutanı Yarbay Şefik Bey’in Arıburnu Savaşları Raporu’’, *Çanakkale Savaşı: Yakın Tarih İncelemeleri I*, (Ed. Muzaffer Albayrak), İstanbul: Yeditepe Yayınları, 2007.
- Akpınar, Nazmi [Binbaşı], *Çanakkale Deniz Savaşları Günlüğü (1914–1922)*, (Yay. Haz. Ahmet Esenkaya), Çanakkale Deniz Müzesi Komutanlığı, İzmir: Emre Basımevi, 2004.
- Alganer, Haydar Mehmet, *Çanakkale Kara Savaşları Günlüğü*, (Ed. Şeyda Büyükcan Sayılır), İstanbul: Deniz Kuvvetleri Basımevi Müdürlüğü, 2009.
- Altay, Fahrettin, ‘‘Çanakkale Savaşı’nın İlk Günlerinde Mustafa Kemal’’, *Belleten*, C. XX., S. 80., Ekim 1956, s. 605-607.
- Altay, Fahrettin, *10 Yıl Savaş: 1912–1922 ve Sonrası*, İstanbul: İnsel Yayınları, 1970.
- Altay, Fahrettin, ‘‘Fahrettin Altay’ın Çanakkale Hatıraları’’, *Çanakkale Hatıraları*, C. 2., (Yay. Haz. Metin Martı), İstanbul: Arma Yayınları, 2002.
- ‘‘Amiral Dönitz’in Birinci Dünya Savaşı Hatıraları’’, (Çev. Mete Canitez), *Hayat Tarih Mecmuası*, C. I., S. 1-2-3-4-5-6, 1966.
- Arıburnu, Kemal, *Atatürk’ten Anılar*, İstanbul: İnkılâp Kitabevi, 2007.
- Arıkan, İbrahim, *Harp Hatıralarım: Bir Mehmetçiğin Çanakkale, Galiçya, Filistin Cephesi Anıları*, (Yay. Haz. Selman Soydemir, Abdullah Satun), İstanbul: Timaş Yayınları, 2007.
- Arslan, Julia Gul, *Çanakkale Hatıratları*, Roxburgh Park, Victoria: Julia Gul Arslan, 2007. [Türkçe-İngilizce].
- Ashmead-Bartlett, Ellis [Sir], *Sansürsüz Çanakkale*, Çev. Arzu Tüfekçi, İstanbul: İz Yayıncılık, 2015.
- Ashmead-Bartlett, Ellis [Sir], *Çanakkale Gerçeği*, İstanbul: Yeditepe Yayıncılık, 2005.
- Ataksor, Halis, *Çanakkale Raporu: Binbaşı Halis Bey’in Savaş Notları*, İstanbul: Timaş Yayınları, 2008.
- Atatürk, Mustafa Kemal, *Büyük Gazi’nin Hatıratından Sayfalar*, (Yay. Haz. Falih Rıfkı Atay, Mahmut Soydan), İstanbul: Vakıf Gazetesi, 1926.
- Atatürk, Mustafa Kemal, *Anafartalar Muharebatı’na Ait Tarihçe*, (Yay. Haz. Uluğ İğdemir), Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1990.
- Atatürk, Mustafa Kemal, *Arıburnu Muharebeleri Raporu*, (Yay. Haz. Uluğ İğdemir), Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1990.
- Atay, Falih Rıfkı, *Atatürk’ün Hatıraları 1914–1919*, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1965.
- Atkinson, Theo, *Çanakkale Savaşı’na Katılan Theo Atkinson’un Anıları ve Fotoğrafları*, Genelkurmay Başkanlığı, ATESE Kütüphanesi.
- Başbay, Hasan Murat, *Çanakkale Cephesinden Asker Mektupları: Anılar ve Gözlemler*, İstanbul: Derin Ajans, 2007.
- Bayrı, Mehmed Halid, *Cephe Arkadaşı: Çanakkale Cephesinde Bir İstanbullu*, Yay. Haz. Lokman Erdemir, İstanbul: Timaş Yayınları, 2015.

- Becker, Franz, ‘‘I. Dünya Savaşında Bir Alman Denizaltı Kumandanının Hatıra Defterinden,: Torpido Hücumu’’, (Çev. İhsan Aksoley), *Hayat Tarih Mecmuası*, C. I., S. 4., Mayıs 1972, s. 46-48.
- ‘‘Belkis Hanım’ın Çanakkale Cephesindeki Eşi Tevfik Rıza Bey’e Mart 1915 Mektupları’’, Haz. Türkan Doğruöz, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Atatürk ve Çanakkale Savaşları Araştırma Merkezi, *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı*, S. 18, Çanakkale, 2015, s. 685-704.
- ‘‘Bir Çanakkale Şehidinin Son Mektubu’’, (Yay. Haz. Murat Günel), *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S. 111., Mart 1996, s. 51.
- ‘‘Bir Şehidin Hatıra Defterinden [Behzat Kerim]’’, (Yay. Haz. Ömer Çakır, Aziz Kılınc), *Türk Yurdu Dergisi*, C. XX., S. 151., Mart 2000, s. 8-11.
- ‘‘Bir Zabitan Hatıratından: 17 Ağustos 1331, Kerevizdere’’, *Harp Mecmuası*, S. 10., s. 154.
- Buddecke, Hans Joachim, *Çanakkale Üzerinde Bir Şahin*, (Çev. Bülent Erdemoğlu), İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2009.
- Burhaneddin [Binbaşı], ‘‘Arıburnu (Kuzey Grubu) Muharebeleri (14-19 Mayıs Olayları)’’, *Türk Kurmay Subaylarının Gözüyle Çanakkale Savaşı*, (Yay. Haz. Burhan Sayılır), İstanbul: Salyangoz Yayınları, 2006.
- Bülkat, Mehmet Esat, *Esat Paşa’nın Çanakkale Savaşı Hatıraları*, (Yay. Haz. İhsan Ilgar, Nurer Uğurlu), İstanbul: Örgün Yayınları, 2003.
- Cemal [Paşa], *Hatıralar, İttihat ve Terakki, I. Dünya Savaşı Anıları*, (Yay. Haz. Alpay Kabacalı), İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2001.
- Charles-Roux, Francois, *Çanakkale’de Ne Oldu?: Bir Fransız Subayının Günlüğünden Çanakkale Savaşları’nın Perde Arkası*, (Yay. Haz. Burhan Sayılır), Ankara: Phoenix Yayınevi, 2007.
- Conk, Cemil, ‘‘Cemil Paşa’nın Çanakkale Hatıraları’’, *Çanakkale Hatıraları, C. II., Üçüncü Kitap*, (Yay. Haz. Metin Martı), İstanbul: Arma Yayınları, 2002.
- Conk, Cemil, ‘‘Çanakkale Conkbayırı Savaşları’’, *Çanakkale Hatıraları, C. II., Dördüncü Kitap*, (Yay. Haz. Metin Martı), İstanbul: Arma Yayınları, 2002.
- Çalışlar, İzzeddin [Yarbay], ‘‘Arıburnu (Kuzey Grubu) Muharebeleri (25 Nisan-14 Mayıs Olayları)’’, *Türk Kurmay Subaylarının Gözüyle Çanakkale Savaşı*, (Yay. Haz. Burhan Sayılır), İstanbul: Salyangoz Yayınları, 2006.
- Çalışlar, İzzeddin, *On Yıllık Savaşın Günlüğü: Balkan, Birinci Dünya ve İstiklal Savaşları*, (Yay. Haz. İzzettin Çalışlar, İsmet Görgülü), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1997.
- Çanakkale Cephesinden Anzac Günlükleri*, Çanakkale Savaşları Araştırma ve Tanıtma Topluluğu (ÇSATT), (Ed. Niyazi Sezen, İsmail Sabah), İstanbul: Çatı Yayınları, 2008.
- ‘‘Çanakkale Hatıraları I: Denize Düşen İngiliz Pilotunu Ruhi Bey Nasıl Kurtarmıştı?’’ (Aktaran: Ruşen Eşref Ünaydın), *Hayat Tarih ve Edebiyat Mecmuası*, S. 3., Mart 1981, s. 20-23.
- ‘‘Çanakkale Hatıraları I: Denize Düşen İngiliz Pilotunu Ruhi Bey Nasıl Kurtarmıştı?’’ (Aktaran: Ruşen Eşref Ünaydın), *Hayat Tarih ve Edebiyat Mecmuası*, S. 3., Mart 1981, s. 20-23.

- “Çanakkale Hatıraları II: Kanlısirt’taki Mitralyöz”, *Hayat Tarih ve Edebiyat Mecmuası*, S. 3., Mart 1981, s. 24-25.
- “Çanakkale Kahramanları: Bir Zabitin Müşahedatından I-II”, *Harp Mecmuası*, S. 15-16., (Yay. Haz. Ali Fuat Bilkan, Ömer Çakır), İstanbul: Kaynak Kitaplığı, 2005.
- Çanakkale Muharebeleri’nin Esirleri: İfadeler ve Mektuplar I-II*, (Yay. Haz. Ahmet Tetik, Y. Serdar Demirtaş, Sema Demirtaş), Ankara: Genelkurmay ATESE Yayınları, 2009. [Türkçe-İngilizce].
- Çanakkale: Savaşanlar Anlatıyor, Ruşen Eşref, Naşit Hakkı, K. Mühlmann, Hamdullah Suphi*, (Ed. Andaç Uğurlu), İstanbul: Örgün Yayınları, 2006.
- Çobanlı, Cevat [Paşa], “Çanakkale ve Mehmetçik”, *Kemalizm*, C. XVI., S. 188., Mart 1978, s. 23.
- Çöl, Emin [Er], *Çanakkale-Sina Savaşları: Bir Erin Anıları*, İstanbul: Nöbetçi Yayınevi, 2009.
- De Robeck, John Michael [Amiral Sir] - Rosslyn Wemyss, “Çanakkale’nin Boşaltılması”, *Ian Hamilton, Gelibolu Hatıraları 1915*, (Çev. Mehmet Ali Yalman, Nurer Uğurlu), İstanbul: Örgün Yayınevi, 2005.
- Doğumunun 100. Yılında Atatürk’ün Silah Arkadaşları: Yaşayan Çanakkaleli Muharipler*, (Yay. Haz. Cahit Önder), İstanbul: Çanakkale Seramik Fabrikaları A.Ş., 1981.
- Domergue, Gabriel, *Bir Savaş Muhabirinin Kaleminden, Çanakkale Yolunda: Balkanlardan Çanakkale’ye Osmanlı’nın Dramatik Günleri*, (Çev. Ömer Faruk Turan), İstanbul: Bab-ı Ali Kültür Yayıncılık, 2007.
- Durukan, Eyüp, *Günlüklerde Bir Ömür 2: Sofya Esaretinden Çanakkale Zaferine 1913–1915*, Yay. Haz. Murat Uluğtekin, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2014.
- Durusoy, Cemal [Mülazım-ı Evvel (Üsteğmen) Pilot], “I. Dünya Savaşı’nın Dönüm Noktası: 3 Mart’ta Havadan Yapılan Bir Keşif”, (Röportajı Yapan: Aydın Dokur), *Hayat Tarih Mecmuası*, C. II., S. 12., Ocak 1969, s. 64-67.
- Ener, Kadri, *Çanakkale’den Hatıralar*, Milli Maarif Vekâleti, İstanbul: Temsil Bürosu Yayınları, Sucuoğlu Basımevi, 1954.
- Enver Paşa, *Enver Paşa’nın Anıları 1881–1908*, (Yay. Haz. Halil Erdoğan Cengiz), İstanbul: İletişim Yayınları, 1991.
- Erdemir, Lokman-İsmail Güneş, *Meçhul Subay: Çanakkale Cephesinde Bir Topçu Subayının Günlüğü*, İstanbul: Timaş Yayınları, 2015.
- Erduran, Behçet Sabit, *1915 Baharında Çanakkale: Cephedeki Bir Doktorun Gözünden*, Yay. Haz. Tamay Açikel, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2015.
- Erginsoy, Güliz Beşe, *Dedem Hüseyin Atıf Beşe: Bir Cemiyet-i Osmaniye Askerinin Savaş Hatıratı ve Bir Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşının Yaşam Öyküsü*, İstanbul: Varlık Yayınları, 2004.
- Esenkaya, Ahmet, “Çanakkale Savaşları Sürecinde Türk Basını”, *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Atatürk ve Çanakkale Savaşları Araştırma Merkezi, Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı*, S.1, Çanakkale, 2003, s. 36–63.

- Falkenheim, Erich von [Alman Genelkurmay Başkanı], *General Falkenheim'in Hatıratı*, (Çev. Bursalı Mehmed Nihad, Yay. Haz. Faruk Yılmaz), Ankara: Berikan Yayınları, 2002.
- Fortescue, Granville Roland [Amerikan Yüzbaşı], ‘‘Çanakkale’’, *Çanakkale: Ümitler Yanılgıları Gerçekler*, (Yay. Haz. Burhan Sayılır), Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2003.
- Furgaç, Ahmet İzzet [Paşa], *Feryadım*, (Yayına Hazırlayan: S. İzzet Furgaç), İstanbul: Nehir Yayınları, 1992.
- Gazilerin Dilinden Çanakkale*, (Yay. Haz. Gülcan Tezcan), İstanbul: Yarımada Yayınları, 2007.
- Gençoğlu, Hüseyin Avni, *Çanakkale’den Doğu Cephesi’ne Hüseyin Avni Gençoğlu’nun Hatıraları*, (Yay. Haz. Mehmet Çanlı), Ankara: Murat Kitapevi, 2007.
- Güneşol, Hüseyin Fehmi, *Çanakkale’den Bağdat’a Esaretten Kurtuluş Savaşı’na: Cepheye Sekiz Yıl Sekiz Ay 1914–1923*, Yay. Haz. Mustafa Yeni, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2014.
- Goltz, Colmar Freiherr von der [Paşa], *İmparatorluk Dönemi Türk-Alman İlişkileri: Goltz Paşa’nın Hatıratı*, (Çev. Zaimzade Hasan Fehmi, Yay. Haz. Faruk Yılmaz), Ankara: Berikan Yayınları, 2004.
- Gökberk, Şükrü Naili, ‘‘Çanakkale’de Mehmetçik: General Şükrü Naili Anlatıyor’’, *Yakın Tarihimiz: Hatıralar, Vesikalar, Resimlerle: Birinci Meşrutiyetten Zamanımıza Kadar*, C. I., İstanbul: Türk Petrol Dağıtım Şti., 1962.
- Gökman, Muzaffer, ‘‘Çanakkale’de Toprağın Titrediği Günler: 18 Mart’ı Çanakkale’de Yaşayan Bir Gazi: Mülazım Hafız Recep Efendi Anlatıyor’’, *Yıllarboyu Tarih Dergisi*, C. XII., S. 3., Mart 1984, s. 4-11.
- Görgülü, İsmet, *Sesli Belgelerden Harp Hatıraları*, İstanbul: Harp Akademisi Matbaası, 1989.
- Gücüyener, Şükrü Fuad [Muallim], ‘‘Çanakkale’de Kumkale Muharebesi; Çanakkale’de İtepe Topçuları; Birinci Dünya Savaşı’nda Tanıdığım Kahramanlar’’, *Çanakkale Hatıraları, C. III., Dördüncü Kitap*, (Yay. Haz. Metin Martı), İstanbul: Arma Yayınları, 2003.
- Güler, Zafer, *Gelibolu Müfrezesi: Yüzbaşı Mustafa Tevfik’in Ölüm Kalım Mücadelesi*, İstanbul: Truva Yayınları, 2007.
- Güler, Zafer, *Hicaz’dan Gelibolu’ya 1908–1920: Yüzbaşı Mustafa Tevfik*, İstanbul: Neden Kitap, 2008.
- Güntekin, Reşat Nuri, ‘‘Birkaç Eski Hatıra’’, *Çanakkale 18 Mart 1915–1950*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1950.
- Güralp, Şerif, *Bir Askerin Günlüğünden: Çanakkale Cephesinden Filistin’e*, İstanbul: Güncel Yayıncılık, 2003.
- Gürer, Cevad Abbas [Atatürk’ün Yaveri], ‘‘Atatürk Çanakkale’de’’, *Tarih-Coğrafya Dünyası, Atatürk Özel Sayısı*, C. II., S. 9-10., Kasım 1959.
- Gürer, Turgut, *Atatürk’ün Yaveri Cevad Abbas Gürer*, İstanbul: Gürer Yayınları, 2008.

- Hamilton, Ian Standish Monteith [Sir], *Çanakkale İngiliz Orduları Başkomutanı Ian Hamilton'un Çanakkale Savaşı Raporu*, (Yay. Haz. Ahmet Altıntaş), Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, AÇASAM Yayınları, No: 7, 1999.
- Hasan Cevdet Bey, *Kıyamet Koptuğunda: Hasan Cevdet Bey'in Çanakkale ve Doğu Cephesi Günlüğü*, İstanbul: Yeditepe Yayınları, 2015.
- Hatemi, Nilüfer, *Mareşal Fevzi Çakmak ve Günlükleri I-II*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2002.
- Hatıralar Arasında: Muzaffer Ergüder, Ahmet Ali Tezuçan, Cemal Durusoy*, Eskişehir: Hava Kuvvetleri Komutanlığı Merkez Daire Başkanlığı, Harp Tarihi Şubesi Yayınları, 1999.
- Hayri [Yarbay], "Anafartalar Grubu Muharebeleri", *Türk Kurmay Subaylarının Gözüyle Çanakkale Savaşı*, (Yay. Haz. Burhan Sayılır), İstanbul: Salyangoz Yayınları, 2006.
- Hersing, Otto [Alman Denizaltısı U-21 Kaptanı], *Çanakkale Denizaltı Savaşı*, (Çev. Bülent Erdemoğlu), İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2007.
- İbrahim Naci, *Allahaismarladık: Çanakkale Savaşında Bir Şehidin Günlüğü*, Yay. Haz. Lokman Erdemir, İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2013.
- İnan, Afet, *Atatürk'ten Hatıralar*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1950.
- İnan, Afet, "Mustafa Kemal Çanakkale Savaşları'nda", *Sümerbank Dergisi, Atatürk Özel Sayısı*, C. V., S. 53., Kasım 1965.
- İncesu, Sokrat, "Birinci Dünya Savaşı'nda Çanakkale-Arıburnu Hatıralarım", *Çanakkale Hatıraları, C. I., Dördüncü Kitap*, (Yay. Haz. Metin Martı), İstanbul: Arma Yayınları, 2001.
- İnönü, İsmet, *Hatıralar*, (Yay. Haz. Selahattin Selek), Ankara: Bilgi Yayınları, 1992.
- Jackh, Ernest [Alman Devlet Adamı], "Çanakkale'de Mustafa Kemal Bey'le Mülakat", *Tarih-Coğrafya Dünyası, Atatürk Özel Sayısı*, C. II., S. 9-10., Kasım 1959.
- "Kahramanlar ve Kahramanlıklar: Bir Bölük Kumandanının Mektubundan Bir Sahife", *Harp Mecmuası*, S. 8, s. 123, (Yay. Haz. Ali Fuat Bilkan, Ömer Çakır), İstanbul: Kaynak Kitaplığı, 2005.
- "Kahramanlar ve Kahramanlıklar: İsimsiz Dere Gazisi: Bolvadinli Ali oğlu İsmail", *Harp Mecmuası*, S. 10, s.150-151., (Yay. Haz. Ali Fuat Bilkan, Ömer Çakır), İstanbul: Kaynak Kitaplığı, 2005.
- "Kahramanlar ve Kahramanlıklar: Kanlısirt'teki Mitralyöz: Bir Bölük Komutanının Hatıra Defterinden ", *Harp Mecmuası*, S. 9, s.138-139., (Yay. Haz. Ali Fuat Bilkan, Ömer Çakır), İstanbul: Kaynak Kitaplığı, 2005.
- Kannengiesser, Hans Von, *Çanakkale'de Türklerle Beraber: Bir Alman Albay'ın Gözünden Çanakkale*, Çev. Mehmet Serez, İstanbul: Timaş Yayınları, 2009.
- Kaptan, Ali Rıza, "Sultanhisar Destanı I-II", *Yıllar Boyu Tarih Dergisi*, C. VIII., S. 4., Nisan 1982, s.59-64; C. VIII., S. 5., Mayıs 1982, s. 59-64.
- Karaman, M. Lütfullah, "Zaferin Sırrını Açığa Vuran Bazı Canlı Hatıralarıyla Cihan Harbinde Çanakkale Cephesi", *Askeri Tarih Bülteni*, C. 19, S. 37, Ağustos 1994, s. 42-48.

- Karsan, Cevat [Emk. Muh. Kur. Alb.], “18 Mart 1915 Zaferi: Çanakkale Hatıraları”, *Eski Muharipler Dergisi*, S.3, Mart 1958, s. 1865–1867.
- Kayaalp, S. Sırrı, “Bir Çanakkale Gazisi Yazıyor: Çanakkale Zaferi”, *Türk Tiyatrosu*, C. 12, S. 3895, 19 Mart 1952, s. 7–10.
- Kemalyeri, Mucip, “Ahmet Mucip Kemalyeri’nin Çanakkale Cephesi Hatıraları” *Çanakkale: Arıburun Kahramanları*, Haz. Cemalettin Yıldız-Nebahat Efe Yıldız, İzmir: Emre Basımevi, 2006, s. 4–31.
- King, Jonathan, *Çanakkale Günlükleri: Kendi Anlatımıyla Anzakların Gün Gün Hikâyesi*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2015.
- Koloğlu, Orhan, *1915 Basınında Çanakkale*, İstanbul: Tarihçi Kitapevi, 2015.
- Kraus, Theodor-Karl Dönitz, *Yavuz Geliyor Yavuz! : Goeben ve Breslau’nun Deniz Seferleri*, Çev. Mustafa Haydar Cümbüş, Ankara: Çığdem Kitap, 2007.
- “Kuyucaklı Mehmet Çavuş’un Hatıra Defteri: Çanakkale Savaşlarını Bir de Kuyucak Kasabasından Merhum Mehmet Çavuş’tan Dinleyiniz”, Haz. İsmail Güneş, *Yalvaç Yeni Haber*, S. 298, 18 Mart 2006; S. 299, 21 Mart 2006; S. 300, 25 Mart 2006.
- Mahmut Sabri Bey [Binbaşı], “Seddülbahir Muharebesi ve 26. Alay 3. Tabur Harekâtı”, *Çanakkale Hatıraları*, C. 3, İkinci Kitap, Yay. Haz. Metin Martı, İstanbul: Arma Yayınları, 2003, s. 63–82.
- Mehmed Celaledin [Yüzbaşı], *Harbi Umumi’de Çanakkale Muharreat-ı Berriyesi: Kumkale Muharreatı*, Haz. Murat Karataş, Ankara: Nobel Dağıtım, 2007.
- Mehmed Fasih Bey, *Çanakkale 1915: Kanlısirt Günlüğü: Mehmet Fasih Bey’in Günlüğü*, Haz. Murat Çulcu, İstanbul: Denizler Kitapevi, 2002.
- Mehmed Nihad [Binbaşı], “Seddülbahir (Güney Grubu) Muharebeleri”, *Türk Kurmay Subaylarının Gözüyle Çanakkale Savaşı*, (Yay. Haz. Burhan Sayılır), İstanbul: Salyangoz Yayınları, 2006.
- Mehmed Nihad [Binbaşı], “Büyük Savaşta Çanakkale Seferi”, *Çanakkale Savaşı: Yakın Tarih İncelemeleri-I*, Ed. Muzaffer Albayrak, İstanbul: Yeditepe Yayınları, 2006.
- Mehmed Nihad [Binbaşı], *Bir Komutan Gözünden Çanakkale Savaşları*, Der. Cemalettin Yıldız, Çanakkale: 2007.
- Mehmet Lütfü Rıfai (Yücel) [Emk. Kur. Yb.], *Hatıralarım: Ölümünün 50. Yılında Atatürk’ün Silah Arkadaşı Mehmet Lütfü Bey’in Anıları*, Haz. Arif Suavi Okay, İstanbul Günaydın Ofset, 2006.
- Menteşe, Halil, *Osmanlı Mebusan Meclisi Reisi Halil Menteşe’nin Anıları*, Yay. Haz. İsmail Hakkı Arar, İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları, 1986.
- Miralay Süleyman Şakir, *Cepheden Hatıralar: Altıncı Fırka Çanakkale Harbinde*, Haz. Servet Avşar-Hasan Babacan, İstanbul: Vadi Yayınları, 2006.
- Monaghan, John, *Ölümün Seyir Defteri: Bir İngiliz Denizci Subayının Çanakkale Günlüğü*, Ed. Nihal Metin, İstanbul: Yeditepe Yayınları, 2015.

- Monro, Gen. Sir Charles [Carmicheal], ‘‘Charles Monro’nun Raporu’’, *Çanakkale: Ümitler, Yanılgılar, Gerçekler*, Yay. Haz. Burhan Sayılır, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2003, s. 163–188.
- Morgenthau, Henry, *Büyükkelçi Morgenthau’nun Öyküsü*, Çev. Atilla Tuygan, Ankara: Belge Yayınları, 2005.
- Moseley, Sydney [A.], ‘‘Çanakkale Gerçekleri’’, *Çanakkale: Ümitler, Yanılgılar, Gerçekler*, Yay. Haz. Burhan Sayılır, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2003, s. 57–121.
- Mülhmann, Carl, ‘‘Çanakkale Savaşı’’, *Çanakkale: Savaşanlar Anlatıyor*, (Ed. Ö. Andaç Uğurlu), İstanbul: Örgün Yayınları, 2006, s. 435–533.
- ‘‘Mülazım Hasan Ethem’in Anısına Son Mektubu’’, *İdarecinin Sesi Dergisi*, Y. 13, S. 73, Mart-Nisan 1999, s. 11–12.
- Mülazım Mehmet Sinan, *Harp Hatıralarım: Çanakkale-Irak-Kafkas Cephesi*, Haz. Hasan Babacan-Servet Aşar, Muharrem Bayar, Ankara: Vadi Yayınları, 2006.
- Münim Mustafa, ‘‘Cepheden Cepheye: Çanakkale ve Kanal Hatıraları’’, *Çanakkale Hatıraları*, C. 3, (Yay. Haz. Metin Martı), İstanbul: Arma Yayınları, 2003, s. 333–470.
- Naci Sadullah, ‘‘Binbaşı Nazmi ile Söyleşi: Nazmi Kaptan’’, *Yedigün Dergisi*, S. 106, 20 Mart 1935.
- Nightingale, Guy Warneford [İngiliz Muhabereci], *Çanakkale Cephesinden Mektuplar*, Yay. Haz. Yahya Yeşilyurt-Recep Gülmez, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2014.
- Noyan, Abdülkadir, *Son Harplerde Salgın Hastalıklarla Savaşlarım*, Ankara: Ankara Tıp Fakültesi Yayınları, 1956.
- Orbay, Hüseyin Rauf, *Cehennem Değirmeni: Siyasi Hatıralarım*, İstanbul: Emre Yayınları, 2000.
- Orgun, Selçuk, ‘‘Birinci Cihan Harbine Ait Bir Hatıra’’, *Donanma Dergisi*, C. 69, S. 417, s. 28–40.
- Osmanlı Belgelerinde Çanakkale Muharebeleri I-II*, Ankara: Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları, 2005.
- Özkök, Hidayet, *Çanakkale’den Hicaz’a Harp Hatıraları: ‘‘Hidayet Özkök’ün Hatıraları’’*, Yay. Haz. Hüseyin Cömert, Kayseri: Kayseri Büyükşehir Belediyesi, 2005.
- Özmestçi, İlker, *Bir Osmanlı Subayı 1914–1915: İstanbul’dan Çanakkale Savaşı’na*, İstanbul: Denizler Kitabevi, 2015.
- Pomiankowski, Joseph, *Osmanlı İmparatorluğu’nun Çöküşü: 1914–1918 I. Dünya Savaşı*, Çev. Kemal Turan, İstanbul: Kayıhan Yayınları, 2003.
- Prigge, Eric R. [Liman Paşa’nın Emir Subayı], *Çanakkale Savaşı Günlüğü: Osmanlı Genelkurmayı’nın Yasaklattığı Kitap*, İstanbul: Timaş Yayınları, 2011.
- Roux, Charles F., *Çanakkale’de Ne Oldu: Bir Fransız Subayının Günlüğünden Çanakkale Savaşları’nın Perde Arkası*, Yay. Haz. Burhan Sayılır, Ankara: Phoenix Yayınları, 2007.

- Ryan, Charles Snodgrass, *Anzaklar Arasında Eski Bir Osmanlı Subayı: Dr. Charles Snodgrass Ryan*, Yay. Haz. Fikret Yılmaz, İstanbul: Uğur Yayınları, 2015.
- Sabis, Ali İhsan, *Harp Hatıralarım*, C. I-II, İstanbul: İnkılâp Kitapevi, 1943–1951.
- Sanders, Limon von, *Türkiye’de Beş Sene: Bir Alman Paşasının Çanakkale ve Filistin Hatıraları*, Yay. Haz. Muzaffer Albayrak, İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2006.
- Sanlıtop, Gazanfer, *Çanakkale Geçilmedi: Yüzbaşı Mehmed Hilmi*, İstanbul GOA Yayınevi, 2006.
- Sazanov, Sergei, *Kader Yılları: Sergei Sazonov’un Anıları*, Çev. Betül Önuçak, Yay. Haz. Sebahattin Özel, İstanbul: Derin Yayınları, 2002.
- Schrenier, George Abel, “Amerikalı Bir Gazetecinin Gözüyle Çanakkale Deniz ve Kara Savaşları: George Abel Schenier ve Çanakkale Günlükleri”, Haz. Mustafa Göleç, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Atatürk ve Çanakkale Savaşları Araştırma Merkezi, *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı*, S.18, Çanakkale, 2015, s. 593–635.
- Selahaddin Adil Paşa, *Çanakkale Cephesinden Mektuplar-Hatıralar*, Yay. Haz. Muzaffer Albayrak-Semih S. Adil, İstanbul: Yeditepe Yayınevi: 2007.
- Sherrill, Charles H., *Selanik’ten Gelibolu’ya*, Çev. A. Basat Kocaoğlu, İstanbul: İlgi Kültür Sanat Yayınları, 2006.
- Soydemir, Selman, *Çanakkale Cephesi: Hatıra ve Fotoğraflarla Büyük Vatan Müdafaası*, İstanbul: Çamlıca Basın Yayım, 2008.
- Sturmer, Harry, *Kostantinopl’da Savaşın İki Yılı*, Çev. Yurdakul Fincancıoğlu, İstanbul: Büke Yayınları, 2002.
- Sunata, İ. Hakkı, *Gelibolu’dan Kafkaslara: Birinci Dünya Savaşı Anıları*, Yay. Haz. Mürşit Balabanlılar, İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2005.
- Şakir, Kazım, *1915 Gelibolu Harbi Günlüğü*, Der. İ. Bahtiyar İstekli, İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2015.
- Talat Paşa’nın Anıları*, Yay. Haz. Mehmet Kasım, İstanbul: Say Yayınları, 1986.
- Tanrıöver, Hamdullah Suphi, “Çanakkale’de Gördüklerim”, *Çanakkale: Savaşanlar Anlatıyor*, (Ed. Ö. Andaç Uğurlu), İstanbul: Örgün Yayınları, 2006, s. 390–434.
- Tarkan, Mukbile Cemile, *Çanakkaleliden Anılar*, Der. Nesrin Tarkan, İstanbul: Ege Basım, 2006.
- Teze, Şükrü, *Atatürk’ün Hatıra Defteri*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1972.
- Tonguç, Faik, *Birinci Dünya Savaşında Bir Yedek Subayın Anıları*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2006.
- Topuzlu, Cemil, *İstibdat-Meşrutiyet-Cumhuriyet Devirlerinde 80 Yıllık Hatıralarım*, Yay. Haz. Hüsrev Hatemi-Aykut Kazancıgil, İstanbul: Arma Yayınları, 1994.
- Tuğrul, Afif, *Bizim Harplerimiz*, İstanbul: Deniz Basımevi, 1956.
- Tunççapa, M. Şakir, “Çanakkale Muharebeleri Hatıralarım”, *Çanakkale Hatıraları*, C. 3., (Yay. Haz. Metin Martı), İstanbul: Arma Yayınları, 2005, s. 83–131.

- Türkgeldi, Ali Fuat, *Görüp İştiklerim*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1951.
- Uludağ, Osman Şevki, *Büyükdedem Dr. Osman Şevki Uludağ: Çanakkale Savaşı ve Viyana Seyahati Günlükleri*, Yay. Haz. İrem Ela Yıldızeli, İstanbul: Pan Yayıncılık, 2010.
- Us, Asım, *Gördüklerim, Duyduklarım, Duygularım: Meşrutiyet ve Cumhuriyet Devirlerine Ait Hatıralar ve Tetkikler*, İstanbul: Vakıf Matbaası, 1964.
- Ünaydın, Ruşen Eşref [Gazeteci], *Anafartalar Kumandanı Mustafa Kemal ile Mülakat*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2009.
- Üryanizade Ali Vahid, “Çanakkale Cephesi’nde Duyup Düşündüklerim”, Yay. Haz. Yusuf Sağır, Çanakkale: *Çanakkale Araştırmaları Türk Yılı*, Yıl 11, Bahar 2013, S. 14, s. 15–178.
- Vedel, Emile, *Çanakkale’de Bahriyelilerimiz*, Yay. Haz. Ahmet Esenkaya, Ankara: Deniz İkmal Grup Komutanlığı, 2006.
- Vedel, Emile, *Çanakkale’de Fransız Donanması*, Yay. Haz. İlhan Güllü-Qiyas Şükürov, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2007.
- Yalman, Ahmed Emin, *Yakın Tarihte Gördüklerim, Geçirdiklerim*, Yay. Haz. Erol Şadi Erdinç, İstanbul: Pera Turizm, 1997.
- Yazman, Mehmet Şevki, *Bir Subayın Kaleminden ‘Türk Çanakkale’; Cephaneniz Yoksa Süngünüz Var*, Yay. Haz. Tuncay Yılmaz, İstanbul: Yeditepe Yayınları, 2008.
- Yeni Mecmua’nın Nüsha-i Fevkaladesi: Çanakkale 18 Mart 1915*, Yay. Haz. Murat Çulcu, İstanbul: E Yayınları, 2006.
- Yılmaz, Durmuş-Yaşar Bedirhan, “Çanakkale’de İngilterenin AE-2 Numaralı Taht’el Bahr’ını Batıran Sultan Hisar Süvarisi (Rıza Bey’in Hatıratından)”, Konya: *Selçuk Üniversitesi, Türkiye Araştırmaları Dergisi*, S. 8. Güz 2000, s. 115–130.
- Yumer, Cevdet Kerem [Hap Malulü Emekli Subay], “5–18 Mart Günü Nasıl Çarpıştık” *Cumhuriyet Gazetesi*, 18 Mart 1949.
- Yurdatap, Selami Münir, *Mehmetçik Çanakkale’de: Hakiki Resimli Savaş Vak’aları*, İstanbul: Balçık Kitapevi, 1945.
- Yüzbaşı Kazım, “Amil Bizzat Lağımlar: İngilizlerin Çanakkale Kalesi Cephe-i Harbinde Tesis Ettikleri Lağımlara Dair Gördüklerim”, *Fen Kit’atı Mecmuası*, S. 33, 1927, s. 9–14.
- Yüzbaşı Şekib Ahmed, “Çanakkale’de Bir Mani Vakası”, *Fen Kit’atı Mecmuası*, S. 12, 1926, s. 9–14.

Sonuç

Bu bibliyografya çalışmasında Çanakkale Cephesi ile ilgili 162 adet günlük, anı, hatırat, mektup türündeki esere yer verilmiştir. Türkçe yayınlanan eserlere yer verilen bu bibliyografya çalışmasıyla da görülmüştür ki Çanakkale Araştırmaları özellikle çoğunluğu Çanakkale’de yaşamını devam ettiren belli başlı araştırmacılarla sınırlı kalmıştır. Bu alanla ilgili yapılan araştırmaların çoğalması Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşunda büyük önem taşıyan Çanakkale Savaşları’nın hak ettiği öneme kavuşmasına da yardımcı olacaktır.